

“Això que en solem dir ‘condició humana’ és una condició molt fràgil, i no sempre és humana: o bé, si som prou pessimistes, la humanitat inclou també la insensibilitat cruel, la capacitat de matar els altres només perquè són altres. Qualsevol cosa val. I els dos-cents mil assassins de Rwanda, i qui els va adoctrinar i organitzar, són un espill on mirar-se: amb sang o sense sang, l’odi ha estat sempre company dels humans. Inclosos els que omplen les esglésies de Crist”

Dos-cents mil assassins

Els dies següents a la Mare de Déu d’Agost, mentre tants pobles nostres feien festes d’estiu, mentre encara fumejaven els boscos i del cel queia aigua i pedra on la sort o la dissort volia, he llegit al diari les cròniques del periodista John Carlin des de Rwanda. Rwanda deu ser un país bellíssim, pel que he vist en tants documentals i en tantes fotos, de valls verdes i muntanyes humides, i ple a vessar d’una població excessiva, com la seua veïna Burundi: massa milions d’habitants per poca terra, parcel·les petitíssimes, pobra gent que a penes pot menjar del que cultiva. Com en tants altres llocs d’Àfrica, però sense grans fams històriques, a pesar de la densitat impossible. Rwanda i Burundi van ser colònies de Bèlgica, pràcticament adscrites al Congo, i per alguna raó –potser per la mateixa concentració del poblament– els missioners hi van fer un treball ben eficaç: gairebé tothom és catòlic, el país té un abundant clero propi, amb bisbes i arquebisbes, amb multitud de monges i d’esglésies. En les quals esglésies, i amb la col·laboració directa de capellans i monges, i indirecta dels bisbes, van ser assassinades el 1994 bona part de les incomptables víctimes (entre mig milió i un milió, no se sap del cert, o jo no sé) del més rigorós i metòdic genocidi de les últimes dècades. Assassinades per instigació i ordre del govern del país, amb mètode llargament preparat, amb organització meticulosa, amb preparació mental i ideològica perfectament coherent (“els tutsis són els nostres enemics”, deia la propaganda del govern en mans dels hutus, “són una amenaça permanent, els hem d’eliminar, i tot hutu que no hi col·labore és enemic del propi poble: matar tutsis és una obligació”, etcètera), amb minuciosa identificació de les víctimes (sovint veïns, i fins i tot parents, dels assassins), amb una tenacitat implacable i massiva. Cent dies de sang, matança manual, personal, a trets i amb foc de vegades, i sobretot a colps de “panga” o matxet, esquarterant, tallant ventres i caps, a colps de maça o d’aixada: morts en massa, però morts un per un. A les presons de Rwanda hi havia 120.000 acusats de participar en les matances, i potser uns altres tants no han estat empresonats: jutjar-los tots era una empresa impossible. N’han sortit uns 40.000, assassins confessos, i ara viuen, segons explica Carlin, als seus pobles i al costat dels familiars de les víctimes.

Va ser un horror que ací no podem imaginar, a més de ser-ne en part culpables: l’ONU, els governs de Bèlgica i de França que van retirar els soldats que hi tenien, l’opinió pública “d’esquerra” que només s’ocupa dels conflictes on participen els americans, l’Església catòlica que va mirar cap a l’altre costat, un cert “anticolonialisme” que atribuïa les culpes a tothom excepte als botxins, i així podríem continuar. Un horror com només s’havia vist, després dels horrors de Hitler i de Stalin i de Mao, a la Cambodja de Pol Pot i en menor mesura a Sarajevo i en altres parts de la Bòsnia víctima dels serbis (i qui eixia al carrer, a les ciutats d’Europa, en favor dels cambodjans i dels bosnians, i en contra dels seus botxins?, qui eixia en favor dels tutsis de Rwanda?: els mateixos que es manifesten regularment contra l’imperialisme americà, per exemple?, els mateixos que són “solidaris” amb els palestins i no amb els kurds o amb els txetxens, posem per cas?: deixem-ho córrer). Això que en solem dir “condició humana” és una condició molt fràgil, i no sempre és humana: o bé, si som prou pessimistes, la humanitat inclou també la insensibilitat cruel, la capacitat de matar els altres només perquè són altres. “Altres” de llengua, de color, de creences, d’idees, de qualsevol cosa: “rojos” com en la nostra Guerra Civil, o feixistes, o “antibascos” o “bascos”, o tutsis, o hutus, o pobres o rics, o enemics del proletariat o enemics de la raça germànica. Qualsevol cosa val. I els dos-cents mil assassins de Rwanda, i qui els va adoctrinar i organitzar, són un espill on mirar-se: amb sang o sense sang, l’odi ha estat sempre company dels humans. Inclosos els que omplen les esglésies de Crist.